

A HÉTRŐL.

Műkereskedelem. A hódító ambíciók forrása régente a császárok hatalmi vágya és harezosaiak verekedő kedve volt. Háborúskodtak a fejedelmek hatalmi, és a bajnokok hősi dicsőségeért. Tartományokat és rabszolgákat hódítottak. Ma más világ járja. A hódító ambíció forrása nem a vad és ideális becsvágy, a háborúkat nem a fejedelmek indítják, hanem a kereskedők. Nem a dicsőség, hanem az üzlet kedvéért. Nem tartományokat és rabszolgákat hódítanak, hanem piacokat és vevőket. Transzvált és Oranzsot az angol kereskedők foglaltatták el Roberts lorddal és Kitchener lorddal és a német katonák a német kereskedőkért verekedtek Kelet-Afrikában. A legnagyobb modern hatalom tehát a kereskedelem és igen üdvös dolog az, ha embernek, törekvésnek, intézménynek sikerül szert tenni hatalmas barátokra. Ez a siker a többiek között azt is mutatja, hogy *érdemes* a vele való barátkozásra, mert a hatalmak mindig megvágatják, kivél barátkozzanak és a kereskedelem nem tartozik az önzetlen hatalmak közé. A hasznot keresi mindenben és ha valamit figyelmére méltat, bizonyosan okának kell lennie, hogy

hanem a móddal is, a hogy ezt az alkotmányt magának megszerezte. Ennél modernebb alkotmány-revolúciót még nem produkált a történelem, mint volt a teheráni forradalom. Oroszország is most vívta ki — ha ugyan kivívta — az alkotmányt, de ez a küzdelem régimódi volt, eszközeiben a nagy francia forradalomnál csak annyival modernebb, a mennyivel azóta a csaták öldöklő szerszámai tökéletesedtek. Különböző barrikádokat emeltek, csak úgy, mint akkor és folyt a vér patakokban, csak úgy, mint akkor. Teheránban sokkal csöndesebben, összehasonlíthatatlanul modernebb módon és e mellett sokkal eredményesebben szereztek érvényt a nemzet akaratainak a perzsa alkotmány-mozgalmak vezetői. Összeállt a szörnyű módon összezúgódott hajdani világbirodalom ezer legvagdagabb, tehát legtöbb adót fizető kereskedője és kijelentették, hogy ha Muzaffer-Eddin ő fölsége nem ad alkotmányt, odább állanak egy országgal, elhúrozolkodnak az országából. Akkor aztán lássa a *sah in sah*, a királyok királya, a Nap fia, a Hold unokaöcsese, hogy miből kerül össze a civilizista? Muzaffer-Eddin pedig, a ki Budapestet is ismételtén megtisztelte a látogatásával, tapasztalt ember és okos ember.

mossa magáról a tengervíz iszapját. Úgy mentetözik, hogy vádol. Leleplezéseket csinál. A hulli malórról is, a csuzimai malórról is. Elmondja és hitet is hajlandó tenni rá, hogy Hullnál, az angol kikötőben japán torpedókra lövöldözött, a japán tengeren ellenben angol hadihajók leselkedtek reá. Rosdesztvenszky tehát ott látta meg a japánt, a hol nem volt, ott ellenben, a hol a japán lesett rá, ő csak az angolt vette észre. Most már nagyon bajos eldönteni, mi volt az orosz admirális baja: a *tűlságos éleslátás-e*, vagy a *tűlságos rövidlátás*? Mert hogy a japánt ott is meglátta, a hol nem volt japán: ez tűlságos éleslátásra vall; viszont meg az, hogy ott, a hol csakugyan lesett rá a japán, nem vette észre, ennek a tulajdonságának éppen az ellenkezőjét bizonyítja. Annyi bizonyos, hogy szegény Rosdesztvenszky pórul járt mind a két esetben: Hullnál is, Csuzimánál is, a tűlságos éleslátásával is, a tűlságos rövidlátásával is. És ezért meddő és fölösleges minden leleplezése. Hatásos csak az lenne, ha azt tudná bebizonyítani, hogy ő verte meg a japánokat és nem a japánok verték el őt. De már egy ilyen *leleplezés* egy muszka admirálisnak is nehéz feladat.

KOLDULÓ BARÁT.

MAGYAR-MANNHEIMER GUSZTÁV FESTMÉNYEINEK KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

hasznat várjon tőle. Ennek a bizonyossága volt, negatív irányban, hogy minálunk egész a legutóbbi időkig nem volt komolyan számba vehető *műkereskedelem*: szeretjük ennek a bizonyosságát venni, pozitív irányban, hogy most már igenis van műkereskedelem. Vagy legalább is hozzáfogott, hogy legyen. Az utóbbi esztendő folyamán több bolt nyílt meg, a melyekben művészetet árulnak a közönségnek, most nyitják meg a legnagyobbat, az Uránia műkereskedését. Mi ezt a föllendülést, ezt az új elevenséget nagy örömmel nézzük, mert annak a jelét látjuk benne, hogy a kereskedelem már érdemesnek tartja nálunk a művészettel való foglalkozást, bizonyára abban a tudatban, hogy kifizeti magát. Egészséges erkölcsi alapja minden üzleti vállalkozásnak csak ez lehet, a mint-hogy egy kereskedő ideálmusa nem mehet túl ezen a mottón: jó portékát adni méltányos áron. Ha tehát a műkereskedelemben egy erősebb lendület mutatkozik nálunk, ennek a forrása nem lehet semmiféle fölségítő törekvés, hanem az igazságnak a megismerése, hogy a magyar közönség ma már igenis hajlandó vásárolni jó művészi produktumokat méltányos áron. És ennek van okunk örüvendeni.

*

A legmodernebb forradalom. Perzsia a héten egész váratlanul belépett a modern államok sorába, nemesak azzal, hogy alkotmányt kapott,

Tapasztalt ember léte tudja, hogy ha egy sah jól akar élni, — már pedig ő szeret jól élni, — az sokba kerül és okos ember léte tudja, hogy ha nincs a ki adót fizessen, hamar ki fog ürülni a perselye. Megadta tehát, a mit kívántak tőle és Perzsia most olyan alkotmányos ország lett, hogy Montenegro se különb. Ennek az egész históriának pedig az a tanulsága, hogy a perzsa kereskedőknek európai kollégáiknál kevesebb az érzékük a különböző Sárkány- és Oroszlánrendek iránt. Különböztet alkalmasint ezeknek a segédelmével intézte volna el a dicsőséges Muzaffer-Eddin a velük támadt differenciáit.

*

Leleplezések. Rosdesztvenszky admirálist tudvalevőleg azért küldte az orosz csár tavalay egy nagy sereg páncélos hajóval a Sárga-tengerre, hogy bányázza el azzal az ármányos Togóval és verje tönkre a mikádó flottáját. A küldetés nem egészen sikerült, sőt egészen nem sikerült. Rosdesztvenszky útjának két nevezetes eseménye volt. Az egyik *Hull*-nál történt, Anglia partjai mellett, a hol az orosz hadihajók összelövéldöztek egy pár angol halászbarkát. A második nevezetes eseménynek a csuzimai szoros volt a színhelye, a hol viszont Togó hajói lötték pocsékká az egész orosz flottát. Dicsőséget a jó Rosdesztvenszky fejére egyik csata se hozott. Se a hulli, se a csuzimai. Most azután, hogy a hadifogságból hazatért az érdemes admirális, nekifohászkodott, hogy le-

CZÁRÁN GYULA.

Az aradmegyei kies Menyházán e hó 5-ikén egy ideális természetbarát hunyt el. Halála élénk részvétet keltett az egész országban. Mert mindazok, a kik valaha a Bihar-hegységben jártak és Biharfüreden vagy Menyházán megfordultak, tudják, hogy mit veszített a turista-ügy Czárán Gyulában és sajnálattal adóznak emlékének.

Czárán Gyula az aradmegyei Seprősen 1846-ban született, birtokos örmény családból. Gondos nevelésben részesült és Pozsonyban, majd Bécsben jogot hallgatott. Szülei az ügyvédi pályára szánták, azonban a fiatal Czárán nem nagy hajlandóságot érzett erre, mert ideális lelkével a szabad természetért rajongott s elhatározta, hogy ennek szenteli életét. Az aradmegyei Seprőshöz nem messze van már a hegység, s a fiatalember minden szünidejét a Biharban és a Kódrú-hegységben töltötte. Mint meglelt férfi beiratkozott a selmecbányai akadémiára, hogy a geológiában is jártasságot szerezzen. Innét visszatérve, véglegesen a természet kutatásának élt. Több vízesés és barlang fölfedezése után első nagyobb turista-műve a Meleg-Szamos forrásvidékének a feltárása volt, a mit az Erdélyi Kárpát-Egyesület megbízásából végzett. Ezt követte a Galbina, a Csodavár és a Székelyó vízesés környékének a feltárása, s mindezeket a munkákat szakértelem-

mel végezte. Saját költségén utakat s útjelzéseket készített, s bizvást mondhatjuk, hogy hazánkban a Magas-Tátra után Biharfüred és Menyháza környéke van legjobban a turisták részére előkészítve. A biharfüredi kirándulásokra irt Kalauza pedig a turista irodalomnak egyik gyöngye.

A pár évvel ezelőtt elhunyt dr. Pethő Gyula főgeológussal együtt éveken át kutatta a Kódru-Móma hegység barlangjait és a geológiai fölvételekben is segédkezett szorgalmas gyűjtéseivel. A múlt évben pedig Szádeczky Gyula kolozsvári egyetemi tanárral járt-kelt a nagy Biharban. Ezenkívül kiránduló csoportokat vezetett tavasztól őszig a hegységben s így méltán rászolgált a turista atyamester névre. Kedves útítársa volt nyarankint dr. Chyzer Béla fővárosi orvos is, a kinek szíveségéből be is mutatunk néhány képet Czárán fölfedezéseiből. Az egyik kép a Szamos-bazár bejáratát, a Babilon-kaput ábrázolja, a honnét több mint egy kilométeres barlang vezet ki a Szamos-völgybe. A kép baloldala a fehér sapkás alakban Czáránt ismerjük fel. Egy másik kép a Porczika nevű jégbarlang halványkék színű, tündéri szép jégoszlopaiból mutat egy részletet. Mindezeket Czárán Gyula fedezte föl. Megemlítjük még, hogy a meziádi barlang föltárása után a híres Révi barlang kutatásához fogott s erről az «Erdély» 1905. évfolyamában több cikket is irt. Legutóljára Vaskó és Menyháza között fölfedezett egy új barlangot: az Ördög malmát, s 1905 december 14-én esikorgó hidegben a híres kalugeri Dagadó forráshoz ment, a melyről kimutatta, hogy vize télen is előtör s így téves az a külföldi irodalomban elterjedt nézet, hogy a Dagadó forrás periodikus. Előtör ez télen-nyáron egyaránt minden félórán, s így valódi intermittáló forrás. A forrástól barátja: Ballauer Kristóf menyházai plébános csak nagy rábeszélések árán tudta hazahívni a szívбайos embert, a ki erre rá három hét múlva szívszélhűdésben meg is halt. Most ott nyugszik a menyházai kis temetőben, szemben azzal a szép barlanggal, a hol gyakran gyönyörködött a Kódru-hegység vadregényes ormaiban.

Emlékét a Magyar Turista-Egyesület és a Kárpát-Egylet kezdeményezésére, tisztelői mellszoborral fogják megörökíteni a Révi barlang előtt.
P. K. és Sz. T.

CZÁRÁN GYULA.

PETŐFI SÁROSPATAKON.

1847 július 9-ikén nagynevű vendége érkezett Sárospatak városának. A bodrog-olaszai töltés felől jövet egy miskolci szekér állott meg Palkovich Antal bölcsészettanár lakása előtt. Kiszállt belőle egy karesű termetű, halvány, komoly arcú fiatal férfi. A fényes czingombú, veres hajtokájú kék dolmány, a nyakendőtől nem körített kihajtott inggallér, a fekete vitézkötésű szürke nadrág és a gömbölyű tetejű, kemény, fényes fekete selyem, u. n. Egressy-kalap sajátosnak tűntették fel öltözkését.

Petőfi Sándor volt.

Utazóban volt Szatmár-felé, jegyese látogatására s — mint uti leveleiből olvassuk — bejárta akkoriban Borsod-, Gömör-, Nógrád-vármegyék szebb vidékeit. Megszémlélte Nógrádnak a viharos multakat visszavarázsló, a képzeletet foglalkoztató sasfészkeit, felkereste Gömörben Széchy Máriának vadregényes helyen fekvő

várát, az általa Aranynyal és Tompával versenyezve megénekelt Murányt, hol nagy boszúságára szolgált, hogy míg ő a csillagos éjszakában a táj szépségein mélézött, addig a vele levő Tompa Mihály az igazak álmát aludta.

Midőn egy pár évvel ezelőtt Gömörországban jártam, az odavaló éltebb református lelkészek nem egy érdekes epizódöt elevenítettek fel előttem Tomparól, a többek közt Petőfinek nála történt látogatásáról is. Így, midőn a több napra terjedő kirándulás után a bejei parókiába visszakerülve, éjjeli nyugalomra tértek, az ágyban való beszélgetés közben nézeteltérés támadt a két keménynyakú költő közt. Ennek következtében a hirtelen természetű Petőfi kiugrott az ágyból, egy-kettőre felöltözött s úgy otthagya Tompát, mint Szent-Pál az oláhokat. Nemsokára kezével-lábával dörömbölni kezdett a közelben levő Szentmihály-kúria kapuján. Az álmukból felriasztott házbéliek álmélkodással bocsátották be az éjjeli látogatót, ki nagy indignációval mondta, hogy ő többet Tompával nem hál egy fedél alatt.

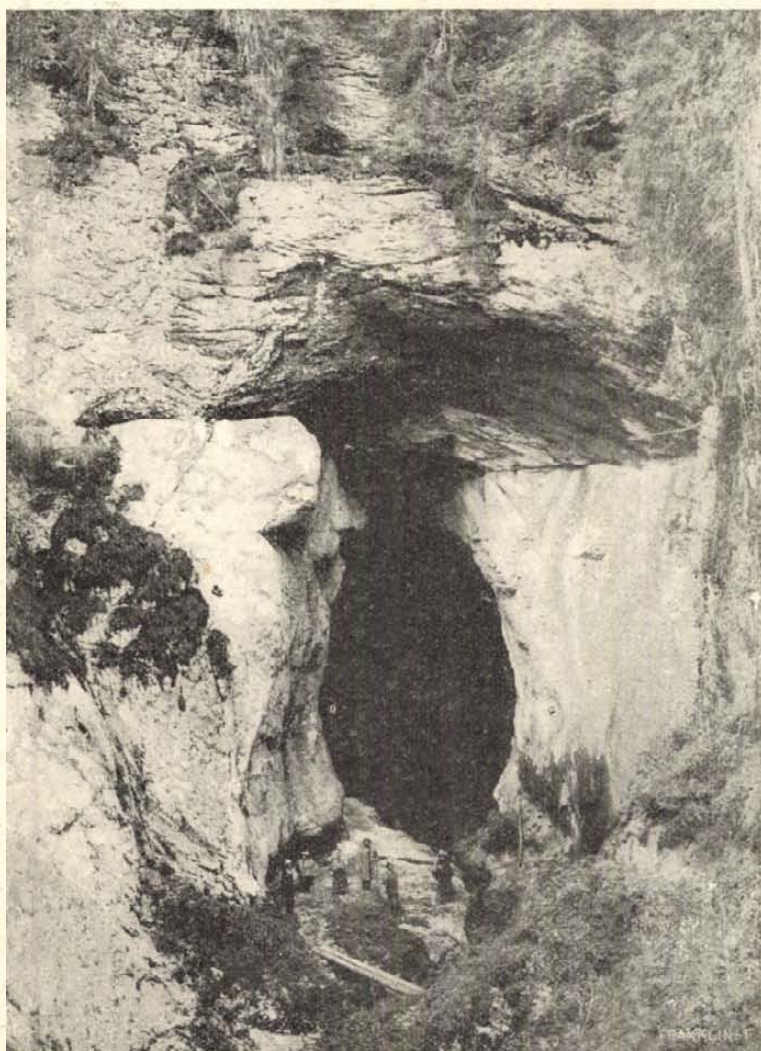
Ez volt a magyar költő-triász kettejének egymással való utolsó találkozása.

Pár nap múlva Miskolcra is betérve, Vadnayékkal meglátogatta Petőfi a Bükk tövében Diósgyőrnek négy hatalmas tornyú, fényes napokról regelő váromladékát. Beljebb a kéklő hegyek közt a Szinva-patak tündéres szépségű völgyét, a «Magyar Tempé»-t, melyre megjegyezte, hogy ha az angyalokat kiűznék az égből, ide jönnének lakni.

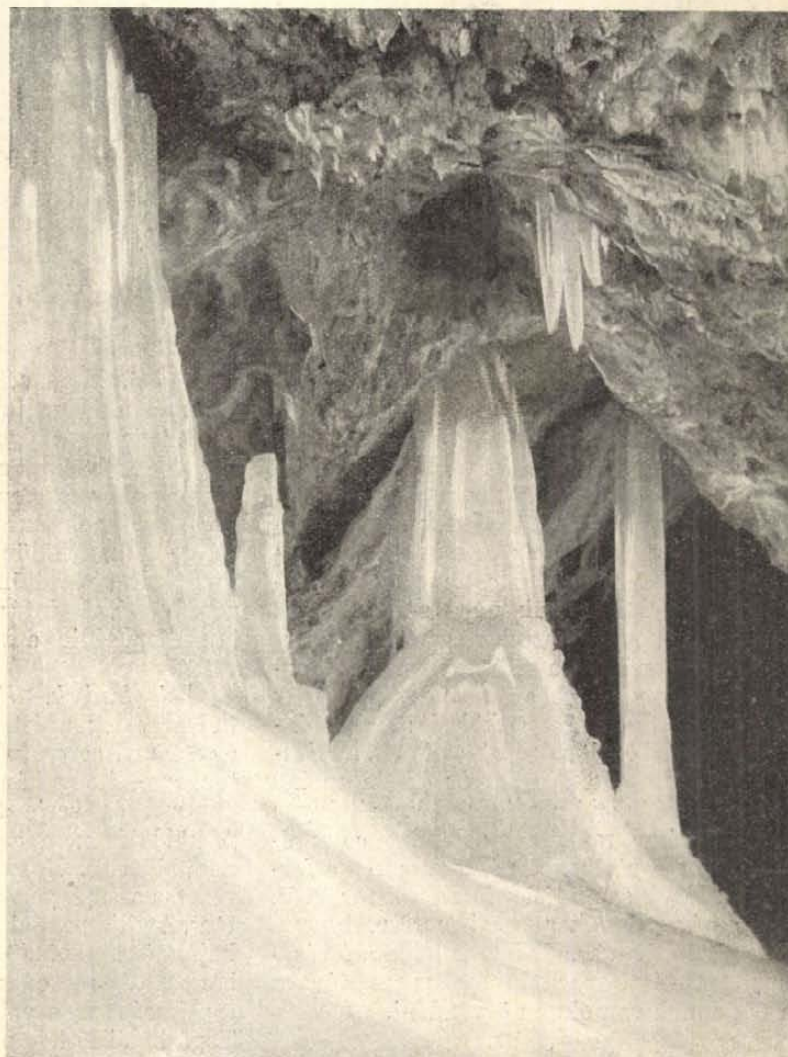
Miskolcra vasárnap korán reggel elindult Sárospatakra. Kellemes volt utaznia a szép Hegyalján; baloldalt a zöldelő erdők és szőlők, jobbról a szőke Bodrog mentén az arany színben hullámzó, itt-ott már kereszttekkel is ékeskedő búzaföldek közt a felhőtlen, verőfényes, derült nyári időben.

«Hejh, jártam én erre már rossz időben is! — írja Patakról, — Debreczenből utaztam Pestre, 1844-ben februáriusban, kopott ruhában, gyalog, egy pár huszassal és egy kőtet verssel... Egyes-egyedül mentem itt a Hegyalján, egy lélekkel, egy élő lényvel sem találkoztam, minden ember födelet keresett, mert iszonyu idő volt. A süvöltő szél havas esőt szórt reám.

Mindezeket, sőt egész életem sanyarúságait végig gondoltam, a mint a Hegyalján jöttem.»

A SZAMOS-BAZÁR BEJÁRATA.

A PORCZIKA JÉGBARLANG GALBINÁBAN.